

Rinnallakulkijuus –työpajat Lohja ja Karviainen
kehittämissuunnittelija Elina Stenvall, SOS-Lapsikylä

Lohjan ja Karviaisen kuntayhtymän työntekijöille järjestettiin SOS-Lapsikylän kehittämissuunnittelijan ja Uudenmaan Lape:n yhteistyönä kolmen työpajan sarja rinnallakulkijuudesta ja myönteisestä tunnistamisesta. Työpajojen käytännön toteutuksesta vastasi SOS-Lapsikylän kehittämissuunnittelija Elina Stenvall. Työpajojen tavoitteena oli jatkaa Lape:n työpajoissa alkanutta keskustelua ja saada luotua pohja rinnallakulkijuuden mallintamiselle luomalla yhteinen ymmärrys rinnallakulkijuuden määrittelystä ja kirjaamalla ylös kehittämissuunnitelmia ja suunnitelmia. Työpajoihin osallistui ammattilaisia sekä Lohjan että Karviaisten perheneuvolasta, sosiaalihuollosta ja sivistystoimesta. Mukana oli myös esimiestasot sekä kokemusasiantuntija. Jokaisella kerralla työskenneltiin iltapäivällä (12-16) Lohjan Meriturvan tiloissa.

Ensimmäinen työpajapäivä

Ensimmäinen ja toinen työpajapäivä linkittyivät toisiinsa siten, että ensimmäisen työpajapäivän pohjalta rakennettiin seuraavan päivän kokonaisuus. Ensimmäisellä kerralla keskityttiin rinnallakulkijuuden lähtökohtien määrittelyyn sekä luennon että kokemusasiantuntijan kertoman perusteella. Lähtökohtien määrittelyssä oleellista oli käsitteen avaaminen; mitä rinnallakulkijuudella yleisesti tarkoitetaan. Lisäksi avattiin hieman lainsäädäntöä sekä nostettiin esiin esimerkkejä olemassa olevista ja mahdollisista työtavoista rinnallakulkijuudelle. Kokemusasiantuntijan puheenvuorossa korostui kokemus siirtämisestä paikasta toiseen ja kokonais kuvan hämärtyminen. Hän tunnisti monessa kohtaa, että rinnallakulkijasta olisi ollut hyötyä.

Ensimmäisen työpajapäivän ryhmätyöosuudessa keskusteltiin pienryhmissä rinnallakulkijuuden esteistä, pulmista ja haasteista sekä onnistumisista ja mahdollisuuksista. Ryhmiin yhdisteltiin työntekijöitä eri toimialoilta ja eri kunnista. Jokainen ryhmä kirjasi ylös keskustelua ja nosti esiin kolme keskeistä näkökulmaa.

Esteinä ja haasteina mainittiin talousnäkökulma ja päätösvalta sekä asenne ja palveluiden organisaatiolähtöisyys. Mahdollisuuksina ja onnistumisina esiin nostettiin perheen toimijuuden ja näkökulman vahvistuminen ja palveluiden tasapuolisuus sekä asiakkaan mahdollisuus olla yhteydessä ammattilaisiin matalalla kynnyksellä että ammattilaisten mahdollisuus kontaktin säilyttäminen asiakkaaseen. Työpajapäivään osallistuneet pitivät rinnallakulkijuutta sekä asenteena ja toimintatapana että ammattimaisena ja määriteltynä työtapana.

Työpajapäivässä vahvistui ymmärrys rinnallakulkijuuden onnistumisen mahdollisuuksista. Jotta rinnallakulkijuus voisi onnistua, tulee määritellä miten ja kenelle se kohdennetaan, miten se viedään rakenteisiin ja millaisin tavoin sitä johdetaan. Esimiesten ja johdon sekä asiakkaiden tulee olla ammattilaisten mukana monitoimijaisessa keskustelussa. Rinnallakulkijuus tulee myös nostaa perehdytyksiin ja antaa mahdollisuuksia uudenlaisiin kokeiluihin.

Toinen työpajapäivä

Toisessa työpajapäivässä lähdettiin ratkomaan asenteen ja rakenteiden rooleja rinnallakulkijuudessa tapausesimerkin avulla. Osallistujat kiersivät esimerkkiperheen muuttuvien tilanteiden äärellä pohtien tilannetta perheen näkökulmasta vastaamalla kysymyksiin: Miten lähteä uudenlaiseen momiammatilliseen

työhön, miten luodaan luottamusta, ymmärrystä ja toimintakulttuuria? Miten rakentaa yhteistyötä ja luottamusta lasten ja vanhempien kanssa? Sekä mitä rinnallakulkijuus olisi aina kussakin esimerkissä?

Keskeisenä huomiona perheen näkökulmasta tilanteita tarkastellessa nousi esiin rinnallakulkijuuden moninaisuus. Toimiakseen perheiden parhaaksi rinnallakulkijuutta tulisi olla monenlaista. Joissain tilanteissa riittäisi perustason lähityöntekijän pysyminen kärryillä; toisessa tilanteessa taas vaadittaisiin ammattimaisempaa paneutumista ja liiallisten palveluiden kierteen katkaisua. Kaikissa tilanteissa ratkaisuksi nähtiin asettuminen perheen asemaan ja perheen tarpeiden kuuleminen, tunnistaminen ja hyväksyminen työskentelyn lähtökohdaksi. Toteuttaakseen rinnallakulkijuutta ammattilaisten pitää paitsi luottaa toistensa tekemään arvioon ja työhön myös tarvittaessa vetäytyä oman ehdotuksensa kanssa takalalle. Ammatilaisen mielestä paras ratkaisu ei välttämättä ole se, jonka perhe on valmis ottamaan vastaan. Perheen tarpeista käsin muotoutuva palvelukokonaisuus vaatii ammatilaisilta yhteistä keskustelua, koordinaatiota ja luottamusta. Samalla uudenlaisen yhteisen työn tulee olla monialaisesti johdettua ja yhteisesti sovittua, jotta esimerkiksi vastuukysymykset ovat selkeät ja sovitut.

Kolmas työpajapäivä

Kolmannen työpajapäivän aiheena oli myönteisen tunnistamisen ajattelumalli sekä asiakkaiden että ammattilaisten kohtaamisiin. Myönteinen tunnistaminen rakentuu Tampereen yliopiston Tilan ja poliittisen toimijuuden (Sparg) tekemään tutkimukseen, jonka pohjalla vaikuttavat tunnustussuhdeteoriat. Tässä teoriaperinteessä ihminen haluaa eri tilanteissa tulla tunnistetuksi sellaisena kuin kokee siinä hetkenä oikeana. Ammatilaisen ja asiakkaan välisessä kohtaamisessa korostuu oletusvapaus, jossa ammattilainen ei anna aiemman tiedon vaikuttaa siihen, miten hän kohtaa asiakkaan. Ammatilaisten välisessä kohtaamisessa puolestaan korostuu mahdollisuus päättää, miten suhtautuu toiseen ammattiryhmään, tiimiin tai organisaatioon. Haluaako ymmärtää ja luottaa vai keskittykö näkemään vain haasteita ja ongelmia. Myönteinen tunnistaminen tarkoittaa valintaa nähdä haasteiden ja ongelmien keskellä myös onnistumisia ja kokonainen ihminen. Analyttisesti kyse on tutustumisesta, tunnistamisesta ja tukemisesta, jotta kykenee ymmärtämään toisen ihmisen kokemusta. Tämän ymmärryksen avulla myös toisen ihmisen auttaminen ja tukeminen helpottuu.

Kolmanteen työpajaan osallistuneet ammatilaiset nostivat esiin käytäntöjä, jotka mahdollistavat myönteiseen tunnistamiseen tukeutuvan rinnallakulkijuuden. Tarvitaan välittämisen kulttuuria, luottamuksen rakentamista, kokonaisuuksien tunnistamista ja yhteisen ymmärryksen luomista. Rinnallakulkijuudelle tulee olla riittävästi aikaa ja tukea.

Yhteenveto

Kaikkien kolmen työpajan jälkeen rinnallakulkijuutta Lohjalla ja Karviaisissa voidaan alkaa mallintaa ja konseptoida seuraavan listan mukaisesti:

1. Nostetaan perheiden tarpeet keskiöön
2. Rakennetaan rinnallakulkijuutta suhteessa asiakkaaseen ja suhteessa ammattilaiseen
3. Muotoillaan palveluja tarpeista lähtien ja rakennetaan luottamusta eri toimijoiden välille
4. Ymmärretään rinnallakulkijuus sekä rakenteena että asenteena ja toimintatapana
5. Tunnistetaan rinnallakulkijuuden monet tasot; jo olemassa olevat työmuodot sekä uudet määrittelyt
6. Kiinnitetään huomiota johtamiseen, yhteisen ymmärryksen muodostamiseen ja keskustelukulttuuriin

7. Menetelmiä rinnallakulkijuuteen on jo olemassa ja kokeiltu (esim. perhekummi, OmaKamu, Perhekumppani, Nimetty työntekijä) – huomioidaan nämä ja muodostetaan rakenteet rinnallakulkijuutta tukevaksi

Työpajojen myötä kehittämiskohteiksi ja suunnitelmiksi ehdotettiin:

1. Samaan teemaan kiinnittyvää laajempaa koulutusta sekä Lohjalla että Karviaisissa
2. Rinnallakulkijuuden ja myönteisen tunnistamisen nostamista osaksi kehityskeskusteluja, jotta syntyisi rinnallakulkijuuden ”ohjelmointia”
3. Aluerajat ylittäviä koulutuspäiviä, jotta yhteinen keskustelu mahdollistuisi (esim. koulut)
4. Yhteinen työnohjaus verkostoille
5. Asiakkaan verkostokartta
6. Opinnäytetyön mahdollisuus tuottaa uudenlaista tietoa ja ymmärrystä